

ПУБЛИЧНО ИЗЯВЛЕНИЕ

Третиране на практиките по forbearance* във финансовите отчети по Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) на финансовите институции¹

Европейският орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП) издава настоящото Публично изявление относно счетоводното третиране на практиките по forbearance с цел насърчаване на последователното прилагане на законодателството, свързано с европейските ценни книжа и пазари², и по-конкретно, това на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО).

ЕОЦКП подчертава необходимостта от прозрачност и важността на адекватното и съгласувано прилагане на принципите на признаване, измерване и оповестяване, предвидени в МСФО, за да се осигури правилното функциониране на финансовите пазари.

Затова финансовите институции и техните одитори трябва надлежно да вземат предвид това публично изявление по отношение на рискови експозиции и ефекта от свързаните с практиките по forbearance при изготвяне или одитиране на финансовите отчети по МСФО за годината, приключваща на 31 декември 2012 г.

В резултат на финансовата и икономическа криза съществува повишен интерес от страна на инвеститорите и другите пазарни участници към експозициите към кредитен риск и обезценка, призната за финансови активи, с фокус специално върху практиките по forbearance, които финансовите институции прилагат спрямо техните длъжници. Този интерес показва нуждата от прозрачност и точност на финансовата информация, тъй като пазарите трябва да бъдат уверени, че финансовите отчети на емитентите отразяват точно експозициите към кредитен риск и кредитното качество на техните финансови активи.

През месец юли 2012 г. Консултативният научен комитет на Европейския съвет за системни риск (ЕССР) публикува своя доклад *“Forbearance, решение и застраховане на депозитите”*³, в който forbearance се идентифицира като практика, която би могла да бъде

*Forbearance, в зависимост от контекста би могло да се преведе като: въздържане от предприемане на действие; умишлено неупражняване на законно право; даване на отстъпки на длъжници с финансови затруднения; модифицирани заеми.

¹ Това изявление ще бъде също така относимо към нефинансови емитенти, които имат значителна по размер дейност по forbearance.

² Съгласно Европейски регламент № 1095/2010 създаващ Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA), ESMA действа в областта на финансовото отчитане, за да се осигури ефективно и съгласувано прилагане на европейското законодателство по ценни книжа и пазари.

безпроблемна, когато е *“резултат от предприемаческа преценка за това, че търпението може в крайна сметка да се отплати”*, но може също така да бъде *“предназначена да прикрива проблеми в кредитирането, като се отлага отписването на несъбираеми кредити, като начин за мамене на кредиторите и надзорните органи”*. Европейският банков орган (ЕБО) се занимава с разработването на общо определение за forbearance, което би могло да помогне при оценката на степента на въздействие на практиките по такова въздържане от действие (умишлено неупражняване на законно право). Усилията на ЕОЦКП се фокусират върху външното финансово отчитане във финансовите отчети по МСФО и по този начин допълват усилията на ЕБО по отношение на отчитането за надзорни цели.

За да бъдат разгледани опасенията, които Съветът за финансова стабилност (СФС) изрази по отношение на оповестяването на информацията относно банкови рискове, Работната група по разширено оповестяване (РГРО) публикува доклад⁴ през месец октомври 2012 г., който препоръчва банките да предоставят конкретна информация във външното си отчитане, която ще позволи на потребителите да разберат по-добре *“естеството и обхвата на практиките на банките за въздържане от действие и модифициране на кредитите, и как те могат да засегнат отчетеното ниво на обезценени или необслужвани кредити”*.

Въз основа на тези общо изразени опасения ЕОЦКП взе решение да се фокусира върху дейности, които съдействат за съгласувано третиране на свързаните с forbearance практики във финансовите отчети по МСФО. Съгласуването прилагане на принципите на обезценка и повишена прозрачност относно практиките по forbearance и техния ефект върху представянето на обезценените активи способства за сравнимост между финансовите отчети на финансовите институции. ЕОЦКП отбелязва, че ако кредитният риск на един актив се променя дотолкова, че да се понесат загуби, МСФО изискват признаването на загуби от обезценка, независимо от това дали активите са предмет на мерки по forbearance. Forbearance не трябва да води до избягване или отлагане на признаването на обезценка, или да прави неясно нивото на кредитен риск, възникващ от активи, по отношение на които е приложено въздържане от действие**.

ЕОЦКП, заедно с националните надзорни органи, проведе ограничено проучване относно счетоводното третиране на практиките по forbearance във финансовите отчети за 2011 г. на извадка от финансови институции, листвани на регулираните пазари в Европейската икономическа зона. Въз основа на това, ЕОЦКП отбелязва, че оповестяванията относно практики по forbearance във финансовите отчети се различават значително и често са ограничени до размера на предоставената информация и неопределени относно съдържанието.

³ http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_1207.pdf?204986e6f35bc5913ec897547c3cf266

⁴ Докладът на РГРО *“Разширяване оповестяванията за рискове на банките”* е наличен на електронната страница Съвета за финансова стабилност (FSB) на http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_121029.pdf

** forboren assets - активи, по отношение на които е приложено въздържане от предприемане на действие

ЕОПЦК установи, че в някои случаи не беше ясно дали мерките по forbearance са считани за обективно доказателство за обезценка и дали, и в каква степен, необходимостта от forbearance е довела до признаване на загуби от обезценка.

Резултатите от проучването също показаха, че емитентите считат, че под чадъра на „мерки по forbearance” се включват редица различни практики.

Forbearance и обективно доказателство за обезценка

ЕОЦКП счита, че индикаторите за обективно доказателство за обезценка в МСС 39 – *Финансови инструменти: Признаване и оценяване* включват мерки по forbearance, въпреки че МСФО не използват термина forbearance”. Параграф 59(в) от МСС 39 посочва, че обективните доказателства за обезценка включват обстоятелства, когато заемодателят по икономически или правни причини, свързани с финансовото затруднение на длъжника, му прави отстъпка, каквато заемодателят не би обсъждал при други обстоятелства. Следователно, практиката на разширяване на мерките по forbearance съставлява обективен индикатор, който изисква преценяване на това дали е необходима обезценка.

Мерките по forbearance се срещат в ситуации, в които длъжникът се счита за неспособен да спази условията на договора поради финансови затруднения. Въз основа на тези трудности, издателят решава да измени условията на договора, за да даде на длъжника достатъчна възможност до обслужи дълга си или да рефинансира договора, изцяло или частично⁵.

Ако бъде взето решение да се даде отстъпка, да се изменят договорните условия или да се рефинансира, което не е свързано с финансовите затруднения на длъжника, в такъв случай няма forbearance. Емитентите и одиторите трябва да преценят сами, за да определят дали е дадена отстъпка поради финансови затруднения на длъжника. ЕОЦКП припомня на емитентите, че мерките, които се отнасят за финансови затруднения на длъжника не трябва да се комбинират с обстоятелства, когато изменение на договорните условия се правят поради други причини (например търговски)⁶.

Изменението в условията на договора може да включва, но не се ограничава непременно до намаление на лихвения процент, главницата, начислената лихва или разсрочване на датите на изплащане на главница и/или лихви. Някои примери от тези мерки включват:

- преместване само на датите на лихвените плащания;

⁵ В случай на финансови затруднения на длъжника, липсата на действие от страна на заемодателя към длъжника (например, липса на принудително прилагане на клаузи в договора) може да се счита за форма на forbearance и представлява обективно доказателство за обезценка съгласно параграф 59(а) от МСС 39.

⁶ В тези случаи, модифицирането на финансовия актив може да доведе, в зависимост от фактите и обстоятелствата, до отписване или обезценка на първоначалния актив, или до преразглеждане на приблизителните оценки за постъпленията в съответствие с параграф НП 8 от МСС 39. Дори извън обхвата на това изявление, ESMA напомня на емитентите, че прилагането на параграф НП8 ще доведе до незабавно признаване на разликата между настоящата стойност на модифицирания актив и балансовата стойност на първоначалния актив в печалбата или загубата.

- временни ваканции за изплащането;
- удължаване срока на заема;
- споразумения, водещи до плащането на такси или разходи от името на длъжника (например, в случай на ипотека или заем за имущество, изплащане на неуредени такси и разноски, за да се защити обезпечението на имота);
- изменение или липса на принудително прилагане на клаузи (например, спиране на прилагането на клауза, която е била нарушена поради финансови затруднения);
- капитализиране на просрочените задължения или частично отписване на дълг.

В този контекст, рефинансирането включва тези споразумения за заеми, които се сключват, за да се осигури, изцяло или частично, изплащането на други договори, за които длъжникът не е в състояние да спази предишните срокове.

Оценяване на обезценка на активи, подложени на практики по forbearance

Предвид на това, че мярката по forbearance е обективно доказателство за обезценка, след като такава мярка бъде идентифицирана, съгласно параграф 59(в) от МСС 39, емитентът трябва да оцени дали това събитие - загуба е имало ефект върху очакваните бъдещи парични потоци от финансовия актив. Съответно, очакваните бъдещи парични потоци може да се наложи да бъдат намалени или отложени, което обикновено означава намаление на тяхната оценена настояща стойност, като по този начин възниква загуба от обезценка, която трябва да бъде призната.

Съгласно параграф 63 от МСС 39 емитентът оценява сумата на загубата от обезценка като разлика между балансовата стойност на актива и настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци (с изключение на бъдещи кредитни загуби, които не са възникнали), дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент (т.е. с ефективния лихвен процент, изчислен преди изменение на условията на договора).

ЕОЦКП подчертава, че изискване на параграф 63 от МСС 39 е, изчисленията на обезценката да се базират на очакваните бъдещи парични потоци на заемите, по които е приложено въздържане от действие. ЕОЦКП отбелязва, че трябва да се направи оценка за това дали след като са били предоставени мерките по forbearance, текущата способност на длъжника да обслужва дълга поддържа очакваните бъдещи парични потоци. Следователно, не може да бъде счетено направо, че договорно модифицираните парични потоци сега отговарят на способността на длъжника да обслужва дълга си и са равни на очакваните бъдещи парични потоци.

При оценяване на бъдещите парични потоци от актива, когато длъжник има финансови затруднения, емитентите неизбежно се изправят пред висока степен на несигурност относно правилното оценяване на обезценката на финансовия актив. Както се посочва в при-

мер Д4.3 от Ръководството по изпълнение на МСС 39, въпреки че понякога е възможно изменението в условията на договора да не доведе до обезценка (в случай, когато заемодателят ще получи лихва върху лихва и настоящата стойност на очакваните бъдещи плащания по главницата и лихвите, дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент, ще бъде равна на балансовата стойност на заема), такова подреждане на фактите е малко вероятно като се имат предвид финансовите затруднения на длъжника. Следователно, ЕОЦКП счита, че предвид на това, че тези мерки се предоставят на длъжници с финансови затруднения, емитентите трябва да прилагат повишено ниво на скептичност, когато правят оценка на бъдещи парични потоци, стойности на обезпечения, както и други параметри (като например вероятността от неизпълнение, загубата от неизпълнение и т.н.), използвани при изчисление на обезценката на финансови активи, за които е приложено въздържане от действие.

Има случаи, в които след индивидуална оценка на обезценка на финансови активи, за някои отделни активи може да се установи, че не са обезценени, или други случаи, в които отделните активи не се оценяват индивидуално за обезценка. В тези ситуации се извършва колективна оценка за обезценка, така както се изисква от параграф 64 от МСС 39, с което тези активи се групират въз основа на подобни характеристики на кредитен риск. ЕОЦКП счита, че мерките по *forbearance*, приложени за индивидуални финансови инструменти, могат да бъдат показателни за промените в кредитния риск на групите, към които те принадлежат.

За да се гарантира, че промените в тези рискове са правилно уловени и отчетени, ЕОЦКП настоява емитентите да анализират по-внимателно характеристиките на кредитния риск на активите, за които са приложени мерки по *forbearance*, когато оценяват индивидуална, както и колективна обезценка.

ЕОЦКП би искал да напомни на емитентите, че обективното доказателство за обезценка се идентифицира по-скоро на нивото на длъжника, отколкото на нивото на индивидуалния договор. Следователно, при установяване на обективно доказателство за обезценка на базата на икономически затруднения на длъжника, всички договори на длъжника трябва да бъдат подложени на оценка за обезценка, в съответствие с параграф 59(а) на МСС 39.

При някои обстоятелства, мерките по *forbearance* могат да доведат до отписване на първоначалния финансов актив. В тези случаи, новият актив ще бъде признат по неговата справедлива стойност и разликата между балансовата стойност на първоначалния актив и справедливата стойност на новопризнатия актив веднага се признава в печалбата или загубата. ЕОЦКП отбелязва, че МСФО не дават ясно ръководство относно това, при кои обстоятелства изменение на договорните условия би довело до отписване на финансовия

актив и очаква емитентите да посочват в счетоводното си отчитане, кога активи с приложено върху тях въздържане от действие са отписани и кога принципите на обезценка са приложени за първоначални финансови активи (активи с приложено върху тях въздържане от действие, които не са отписани).

Оповестявания в годишните финансови отчети по МСФО

ЕОЦКП подчертава важността на това, емитентите да предоставят всички релевантни оповестявания, отнасящи се за техни експозиции към активи, върху които са приложени мерки по forbearance за да спазят изискванията на МСФО 7 – *Финансови инструменти: Оповестяване*. ЕОЦКП напомня на емитентите, че за постигане на справедливо представяне, от емитентите се изисква, съгласно принципите в параграфи 7 и 31 от МСФО 7, да оповестяват информация, която позволява на потребителите на финансови отчети да оценят значението на финансовите инструменти за тяхното финансово състояние и резултатите от дейността и естеството, както и степента на рисковете, възникващи от финансови инструменти, на които са изложени емитентите. Ясните оповестявания са особено важни за области, в които се прилага преценка на мениджмънта, когато това е позволено от МСФО.

За да се даде възможност на потребителите на финансови отчети да разберат по-добре експозицията на емитентите към кредитен риск, свързан с активи, предмет на практики по forbearance, ЕОЦКП очаква финансовите институции да предоставят в рамките на своите финансови отчети по МСФО конкретни оповестявания, отнасящи се за дейности по forbearance и тяхното въздействие върху финансовото състояние и резултатите от дейността.

ЕОЦКП осъзнава, че не всички финансови институции извършват дейности по forbearance на съществени нива. В същото време, предвид настоящата ситуация на пазара, ESMA счита, че въпреки че не се изисква от МСФО изявление за отказ, посочващо, че дадена финансова институция не осъществява мерки по forbearance по отношение на конкретна бизнес дейност и/ или че такива практики не са съществени за бизнеса ѝ като цяло, сама по себе си е много полезна информация за потребителите на финансови отчети.

МСФО 7 изисква оповестявания, отнасящи се както за качествени, така и за количествени аспекти на експозиция към всеки един вид риск, възникващ от финансови инструменти, наред с друго, кредитен риск. По-конкретно, параграф 21 от МСФО 7 изисква от емитентите да оповестяват в резюме осъществяваните счетоводни политики. Изборът на счетоводни политики на емитента е важен при разглеждане на критериите за измерване, използ-

вани за оценяване на обезценката. Освен това, параграф 33 на МСФО 7 изисква оповестявания на цели, политики и процеси за управление на риска и методите, използвани за оценяване на риска.

По отношение на количествената информация, параграф 36(в) от МССО 7 изисква емитентите да предоставят информация за кредитното качество на финансовите активи, дори когато не са просрочени или обезценени. В същото време, параграф 35 от МСФО 7 посочва, че ако количествените данни, оповестени към края на отчетния период, са неподходящи за изложеността на предприятието на риск през периода, предприятието предоставя допълнителна информация, която е представителна.

Въз основа на това, ЕОЦКП очаква финансовите институции да предоставят следните оповестявания в своите финансови отчети по МСФО:

1. данни за видовете мерки и практики по forbearance, осъществени през отчетния период;
2. описание на рисковете, свързани с приложените мерки по forbearance, описание как тези рискове се управляват и контролират за целите на вътрешното управление;
3. счетоводни политики, прилагани по отношение на активите, спрямо които са приложени модифицирани заеми, по-конкретно:
 - разграничаване между обстоятелствата, когато мярка, свързана с forbearance, има като резултат отписване на първоначален актив и когато тя води до обезценка на първоначалния актив, и последиците за счетоводното третиране на актива;
 - методологии за оценяване и изчисляване на обезценката на активи, за които е приложено въздържане от действие, като се вземат предвид характеристиките на рисковете, включително описание на индивидуално и/или колективно оценяване на обезценка;
 - определяне кога емитентът вече не счита, че един актив има приложено върху него въздържане от действие, заедно с последиците за класификацията на риска на актива (например, ефект върху статута на обезценка, ефект върху оценяване и изчисляване на загубите от обезценка);
 - описание на критериите за признаване на загуби от обезценка и ефектът върху класификацията на риска на експозиции с приложено въздържане от действие като обезценени/необезценени за различни видове мерки по forbearance, например, когато мерките по forbearance:
 - водят до признаване на загуба от обезценка;

- не водят до признаването на загуба от обезценка;
 - са приложени за активи, които вече са били обезценени в предишни отчетни периоди и все още са били считани за обезценени на датата на forbearance;
 - са довели до отписване на първоначален актив;
 - се състоят от рефинансиране на съществуващи рискови експозиции;
- и

4. описание на промени в тези аспекти на мерки по forbearance, в сравнение с предишен период.

Финансовите институции трябва да предоставят количествени оповестявания, така че да се позволи на потребителите да оценят ефекта от мерките по forbearance върху профила на кредитния риск на техните кредитни портфейли и разходите им за обезценка:

- количествена информация за нивото на дейността по forbearance във финансовата институция като цяло, включително балансовата стойност на активи, предмет на мерки по forbearance, в сравнение с другите активи, оставащи в съответния портфейл и нивото на провизията (разрешената сума) за колективна и индивидуална обезценка, държана за тези активи. За да бъдат полезни, такива оповестявания трябва да включват равнение от началните баланси до крайните баланси на активи с приложено въздържане от действие, като се посочват активите, за които мерките по forbearance са били приложени по време на отчетния период и активи, които повече не се считат за такива с приложени мерки по forbearance, както и ефектът от мерките по forbearance, признати в печалба или загуба по време на отчетния период (загуба от обезценка, загуба призната при отписване);

- сума на лихвения доход, признат по отношение на активи с приложено въздържане от действие;

- когато първоначални активи с приложено въздържане от действие са били отписани през отчетния период, балансовата стойност на новопризнатите активи, възникващи от мерките по forbearance;

- анализ на кредитното качество на финансовите активи, така както се изисква от МСФО 7 (т.е. предоставяне на информация за финансови активи по групи на тези, които не са просрочени нито обезценени, тези които са просрочени, но не са обезценени и тези, които се считат за обезценени) конкретно за финансови активи, предмет на мерки по forbearance, заедно с нивото на обезценка и нивото на държаното обезпечение, ако е уместно; и

- разбивка на финансовите активи, върху които е приложено въздържане от действие по видове мерки по forbearance, бизнес сегмент/портфейл, сектор от индустрия, географски регион, при обстоятелства, когато е необходимо да се предостави релевантна допълнителна информация на потребителите на финансовите отчети.

С цел повишена прозрачност, когато е осъществимо и съотносимо, и след като са взети предвид съображенията за същественост, така както е определено в МСФО, всички тези количествени и качествени оповестявания трябва да бъдат предоставени в едно единствено пояснително приложение със съответни препратки към други пояснителни приложения към финансовите отчети.

Следващи стъпки

ЕОПЦК, заедно с националните компетентни органи, ще продължи да наблюдава нивото на прозрачност, което емитентите предоставят във финансовите си отчети относно мерките, свързани с forbearance и тяхното въздействие върху обезценката, и ще вземат решение дали са необходими по-нататъшни действия за гарантиране предоставянето на правилно счетоводно третиране и ниво на прозрачност от европейските емитенти.

ЕОПЦК очаква финансовите институции да включват както количествени, така и качествени оповестявания относно forbearance в техните одитирани годишни финансови отчети за 2012 г. ЕОПЦК осъзнава, че финансовите институции може да не са събрали достатъчно подробна количествена информация, отнасяща се за forbearance, за да е възможно, пълни оповестявания съгласно тези, поискани в това изявление, да бъдат направени във финансовите отчети за 2012 г., но въпреки това ще очаква такива количествени оповестявания да бъдат включени във финансовите отчети в максимално възможна степен. ЕОПЦК очаква пълно изпълнение на тези препоръки в годишните финансови отчети за 2013 г., за да се повиши сравнимостта на финансовите отчети по МСФО на финансовите институции в Европа.

ЕОПЦК ще продължи да наблюдава развитието в областта на forbearance и ще си сътрудничи с Европейския банков орган (ЕБО) и Европейския съвет за системен риск (ЕССР) при по-нататъшното разглеждане на този въпрос.